

OMAISHOIDON TUEN MYÖNTÄMISOHJE

Hyväksytty sosiaali- ja terveyslautakunnassa 10.12.2020 § 130

1. Tuen myöntämisen edellytykset

Lain omaishoidon tuesta (937/2005) mukaan omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista. Omaishoidon tuesta tulee solmia sopimus omaishoitajan ja kunnan välillä. Sopimukseen on liitettävä hoito- ja palvelusuunnitelma.

Omaishoidon tuen myöntämisen edellytyksenä on, että henkilö tarvitsee hoitoa tai muuta hoivaa voidakseen elää omassa kodissaan. Hakemusta käsiteltäessä tehdään perheeseen kotikäynti ja kun omaishoidon tuki on myönnetty, tehdään säännöllisiä seurantakäyntejä.

Omaishoidon tuesta annetun lain 3 §:n mukaan tulee seuraavien edellytysten täytyttyä, jotta kunta voi myöntää omaishoidon tukea:

- henkilö tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi
- hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
- hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia
- omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää
- hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva
- tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

Tukea myönnetään omaishoitajan ja hoidettavan toimintakyvyn ja resurssien arvioinnin perusteella.

Hoitoa tarvitseville myönnetään omaishoidon tukea ympäri vuorokauden tai jatkuvasti joka päivä. Hoitotarve, joka koskee ainoastaan kodinhoitoa ja asioiden hoitamista, ei oikeuta omaishoidon tukeen.

Tuki voidaan myöntää esimerkiksi koulujen loma-ajaksi erityistä tukea vaativiin nuorille, jotka tavallisesti asuvat koulun asuntolassa.

Omaishoidon tuki saattaa vaikuttaa hoitajan saamiin etuuksiin ja hoitajan tulee itse tarkistaa etuuden maksajalta ennen sopimuksen tekoa tuen vaikutus.

2. Hoitopalkkio

Hoitopalkkion suuruus riippuu hoitopanoksen sitovuudesta ja vaativuudesta. Hoidon ja hoivan tarve selvitetään yksilöllisesti. Hoitopalkkio voidaan myöntää kolmessa eri luokassa ja on vuodesta 2021 lähtien vähintään **413,45 €** kuussa. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa ja sen määrä tarkistetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitettulla palkkakertoimella.

2.1. Hoitopalkkio hoidon ollessa vähemmän sitovaa

Hoitopalkkio voidaan sopimuksen mukaan määrittää alemmalle summalle kuin yllä, jos hoito sitoo hoitajaa vähemmässä määrin kuin mitä omaishoidon tuesta annetun lain 5 § 1 momentissa edellytetään ja jos hoidon ja hoivan tarve on vähäistä tai jos hoitaja esittää sille erityisen syyn (Laki omaishoidon tuesta (937/2005) 5 § 2 momentti).

2.2. Hoitopalkkion alentaminen ja omaishoidon keskeytys

Säännöllinen jaksottainen hoito tekee omaishoidosta vähemmän sitovaa ja vaativaa. Yhden viikon lyhytaikainen ympärivuorokautinen hoito, jota seuraa kolme viikkoa omaishoitoa kotona kuukaudessa ei alenna palkkiota, vaan se katsotaan osittain lakisääteiseksi vapaaksi (kolme vuorokautta).

Kahden viikon lyhytaikainen ympärivuorokautinen hoito, jota seuraa kaksi viikkoa omaishoitoa kotona kuukaudessa alentaa palkkiota 50 %:lla kuukaudessa. Kahden viikon kuukausittaisen lyhytaikaisen hoidon ei katsota olevan hoitajaa sitovaa, jolla siten ei ole oikeutta lakisääteiseen vapaaseen.

Jos hoitoa tarvitseva otetaan sairaalaan tai hoitolaitokseen pidemmäksi ajaksi kuin kuukaudeksi, hoitopalkkion maksu keskeytetään tilapäisesti kuukauden kuluttua. Jos hoitaja sairastuu, hoitopalkkion maksu keskeytetään viiden (5) vuorokauden kuluttua.

2.3. Aikuisten hoitopalkkioiden palkkioluokat

Hoidon tarvetta arvioitaessa apuna käytetään lääkärinlausuntoa ja tarvittaessa muita asiantuntijalausuntoja. Yli 65-vuotiaita koskeva arviointi tehdään RaVa-mitarin ja tarvittaessa MMSE-testin avulla. Hoidettavan hoidon ja huolenpidon tarve arvioidaan yksilökohtaisesti.

Ainoastaan alin palkkio voidaan myöntää, jos hoidettava on säännöllisesti päivätoiminnassa, opiskelee, hänellä on avustaja vähintään viisi (5) tuntia arkipäivisin tai hän saa tehostettua kotihoitoa (vähintään 4 käyntiä / vuorokausi).

Luokka 1 **413,45 €**

Hoidon vaativuus

- Hoidettava vaatii säännöllisesti paljon ohjausta, valvontaa, tukea tai apua henkilökohtaisissa toimissa (esim. liikkumisessa, wc-käyntien yhteydessä, pukeutumisessa, hygienian hoidossa ja ruokailussa).
- Hoidettava ei pääosin tarvitse hoitoa ja hoivaa yöaikaan, mutta hoitajan läsnäolo on välttämätöntä.
- Hoitotyö on sitovaa, hoitaja vastaa hoidettavan hoidosta ja hoivasta.
- Hoitotyö on fyysisesti ja/tai psyykkisesti raskasta.

Hoidettava tarvitsee niin paljon hoitoa ja hoivaa, ettei hän voi asua yksin vaan tarvitsee läsnä olevan hoitajan. Hoidettava voi oleskella osan päivästä kodin ulkopuolella (esim. koulussa, työtoiminnassa, päivätoiminnassa) ilman, että hoitopalkkio laskee. Hoitaja voi olla osa- tai kokopäivätyössä tai opiskella hoidettavan viettäessä aikaa muualla tai kun hoito on järjestetty jollain muulla tavalla. Hoidettava voi olla yksin lyhyitä aikoja mutta jos hoitaja on poissa pidempään, tarvitaan muita hoito- ja palvelumuotoja.

Hoitovastuu on hoitajalla myös silloin, kun hän työskentelee tai opiskelee. Palkkiota ei koroteta, kun hoidettavaa hoidetaan omaishoitajan kotona ympäri vuorokauden johtuen esimerkiksi koulujen lomista.

Luokka 2 **559,69 €**

Hoidon vaativuus

- Hoidettava tarvitsee paljon hoitoa ja hoivaa ja jatkuvaa apua, valvontaa ja/tai opastusta päivittäisissä toimissa (liikkumisessa, wc-käyntien yhteydessä, pukeutumisessa, hygienian hoidossa ja ruokailussa).
- Hoidettava tarvitsee hoitoa ja hoivaa myös yöaikaan. Hoidon ja hoivan tarve on jatkuvaa ja säännöllistä. Jos yöaikainen hoidon tarve on vähäistä, tulee hoidon tarpeen päiväsaikaan olla erittäin runsasta.
- Hoitotyö edellyttää hoitajalta kokopäiväistä panosta.
- Hoidettavaa ei voida jättää yksin, hän tarvitsee jatkuvaa valvontaa, hoitoa ja apua vamman, sairauden, muisti- tai psykiatrisen sairauden tai käytöshäiriön takia.

Hoidon tarve on lähes samalla tasolla kuin pitkäaikaishoitopäätöksen saaneilla henkilöillä tai heillä, jotka tarvitsevat tehostettua asumispalvelua.

Luokka 3 **826,90 €**

Hoivan raskas siirtymävaihe

Omaishoitajalle voidaan myöntää 3. luokan hoitopalkkio raskaan siirtymävaiheen aikana sillä edellytyksellä, että hän on estynyt tekemään työtä tai opiskelemaan, eikä hänellä ole oikeutta vuorotteluvapaalain mukaiseen vuorotteluvapaaseen, eikä sairausvakuutuslain mukaiseen erityishoitotukeen (Laki omaishoidon tuesta 937/2005 § 5 2 momentti).

Palkkiota maksetaan raskaan siirtymävaiheen aikana, esimerkiksi terminaalihoidon tai vakavan sairauden hoidon aikana, tai siirryttäessä hoitomuodosta toiseen (esim. kotiin laitoshoidosta) tai vaikean onnettomuuden jälkeisen toipumisajan aikana, kun hoidettavalla on tavanomaista suurempi hoidon ja hoivan tarve.

Hoidon tarve on samalla tasolla kuin pitkäaikaishoitopäätöksen saaneilla henkilöillä tai heillä, jotka tarvitsevat tehostettua asumispalvelua.

2.4. Lasten ja nuorten (alle 18-vuotiaat) hoitopalkkioiden palkkioluokat

Hoidon tarvetta arvioitaessa apuna käytetään lääkärinlausuntoa ja tarvittaessa muita asiantuntijalausuntoja. Hoidettavan hoidon ja huolenpidon tarve arvioidaan yksilökohtaisesti.

Omaishoidon tuen tarvetta arvioitaessa tarkastellaan hoitajan ja hoidettavan tilannetta kokonaisuudessaan; lapsen ikää, sosiaalista ympäristöä sekä hoidettavan fyysistä ja psyykkistä tilaa. Lapsen hoidon ja avun tarvetta verrataan samanikäisen lapsen tai nuoren hoidon, hoivan, huolenpidon ja valvonnan tarpeeseen.

Ainoastaan alin palkkio voidaan myöntää, jos hoidettava on säännöllisesti päivätoiminnassa, päivähoidossa, koulussa, opiskelee, hänellä on avustaja tai saa aamu- ja iltapäivähoitoa vähintään viisi (5) tuntia arkipäivisin tai hän saa tehostettua kotihoitoa (vähintään 4 käyntiä / vuorokausi).

Luokka 1 **413,45 €**

- Hoidettavalla on jatkuvan hoidon tarve.
- Hoidettava on henkilö, jonka hoito ja huolenpito on päivittäin erityisen vaativaa ja sitovaa.
- Hoidettava ei selviä itsenäisesti ikätasoon liittyvistä arkitoimista vaan vaatii jatkuvasti päivittäisissä toimissaan erityistä hoitoa, apua, ohjausta tai valvontaa (esim. syöminen, pukeminen, peseytyminen, wc-toimet, nukkumaan meno)
- Hoidon sitovuuden ja vaativuuden lisäksi kiinnitetään huomiota kommunikaatioon ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyviin taitoihin.
- Hoidettavalla on vaikeuksia liikkumisessa itsenäisesti kodin ulkopuolella.
- Hoidettava voi olla lyhyen ajan yksin.

- Hoidettava ei yleensä tarvitse hoitoa ja hoivaa yöaikaan, mutta hoitajan läsnäolo on välttämätöntä.
- Hoidettava tarvitsee niin paljon hoitoa ja hoivaa, ettei hän voi asua yksin vaan tarvitsee läsnä olevan hoitajan.
- Tähän ryhmään voivat kuulua myös lapset ja nuoret, jotka tarvitsevat yöaikaan paljon apua, mutta joiden hoidosta omaishoitaja ei vastaa päiväsaikaan.
- Hoidettava voi oleskella osan päivästä kodin ulkopuolella, esim. koulussa, päivähoitossa, työtoiminnassa, päivätoiminnassa tai vastaavassa.
- Palkkiota ei koroteta, kun hoidettavaa hoidetaan omaishoitajan kotona ympäri vuorokauden johtuen esimerkiksi koulujen lomista tai kun päiväkotia on suljettu loman ajaksi.

Luokka 2 **559,69 €**

- Palkkioluokan 1 kriteerit täyttyvät ja omaishoitajan työ on selkeästi fyysisesti ja psyykkisesti raskasta sekä vaativampaa ja sitovampaa kuin 1 palkkioluokassa.
- Hoidettava vaatii jatkuvaa ympärivuorokautista hoitoa, apua, ohjausta ja valvontaa. Hoito edellyttää hoitajan kokoaikaista panosta.
- Hoidettava on lähes kaikissa henkilökohtaiseen hoitoon liittyvissä toimenpiteissä toisen henkilön avun varassa. Hän tarvitsee apua ja valvontaa sosiaalisessa kanssakäymisessä sekä saattaa vaatia runsaasti erityishoitotoimenpiteitä.
- Hoidettavaa ei voida jättää yksin, hän tarvitsee jatkuvaa valvontaa, hoitoa ja apua vamman, sairauden, psykiatrisen sairauden tai käytöshäiriön takia.
- Hoidettava tarvitsee hoitoa ja hoivaa myös yöaikaan. Hoidon ja hoivan tarve on jatkuvaa ja säännöllistä. Jos yöaikainen hoidon tarve on vähäistä, tulee hoidon tarpeen päiväsaikaan olla erittäin runsasta.

Luokka 3 **826,90 €**

Hoivan raskas siirtymävaihe

Omaishoitajalle voidaan myöntää 3. luokan hoitopalkkio raskaan siirtymävaiheen aikana sillä edellytyksellä, että hän on estynyt tekemään työtä tai opiskelemaan, eikä hänellä ole oikeutta vuorotteluvapaalain mukaiseen vuorotteluvapaaseen, eikä sairausvakuutuslain mukaiseen erityishoitotukeen (Laki omaishoidon tuesta 937/2005 §5 2 momentti).

Palkkiota maksetaan raskaan siirtymävaiheen aikana, esimerkiksi terminaalihoidon tai vakavan sairauden hoidon aikana, tai siirryttäessä hoitomuodosta toiseen (esim. kotiin laitoshoidosta) tai vaikean onnettomuuden jälkeisen toipumisajan aikana, kun hoidettavalla on tavanomaista suurempi hoidon ja hoivan tarve.

3. Omaishoitajan vapaat

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Oikeus kahden vuorokauden vapaaseen koskee niitä omaishoitajia, joiden hoidon sitovuus ei ole sitovaa ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.

Hoidon sitovuus ei ole ympärivuorokautista, mikäli hoidettava on säännöllisesti arkipäivisin keskimäärin enemmän kuin 7 tuntia muun hoidon, huolenpidon tai tuen piirissä.

Omaishoitajalla on lakisääteinen oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sel- laista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyk- sin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta. Hoitoa tarvitsevan voidaan katsoa viettävän pie- nen aikaa vuorokaudesta kodin ulkopuolella, jos säännöllinen poissaolo on keskimäärin 5– 7 tuntia/arkipäivä.

Vapaapäiviä voi säästää pidemmäksi vapaaksi. Vapaapäivät tulee käyttää saman kalente- rivuoden aikana tai viimeistään seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä. Lakisää- teisen vapaan pitäminen ei pienennä palkkion suuruutta.

Hoitajan ollessa vapaalla voidaan hoitoa tarvitsevaa hoitaa lyhytaikaisesti osastolla. Vaih- toehtona tälle voidaan omaishoitajan lakisääteinen vapaa toteuttaa sijaishoitajalla kotona. Tämä järjestely edellyttää, että hoitaja itse löytää sopivan sijaisen. Kaupunki maksaa si- jaishoitajalle seuraavasti: **32,70 €/vuorokausi** alle 12 tunnin hoidosta/vrk ja **65,40 €/vuo- rokausi** yli 12 tunnin hoidosta/vrk.

Kunta ja omaishoitaja voivat sopia, että omaishoitaja pitää vapaapäivänsä useampana alle vuorokauden pituisena jaksona siten, että jaksojen pituus on yhteensä enintään vuoro- kausi. Palkkio maksetaan kultakin täyttyneeltä 12 tunnin jaksolta. Vapaan jaksottaminen edellyttää kunnan ja omaishoitajan sopimusta eikä kumpikaan osapuoli voi vaatia sitä yksi- puolisesti.

Omaishoitajan vapaa voidaan ikäihmisten osalta järjestää myös kotona toteutettavan lomi- tuksen kautta omaishoidon/kaupungin oman lähihoitajan avulla. Lähihoitaja voi tehdä lyhy- empiä tai pidempiä lomitusjaksoja, kuitenkin enintään 10 h/kerta. Vapaa voidaan jakaa 3x8 tunnin, 4x6 tunnin tai 6x4 tunnin jaksoihin. Kotona suoritettavan omaishoidon vapaan kohdalla pienin kuluva aika on neljä tuntia. Jos kotona toteutettavaa lomitusta käytetään enemmän kuin 2–3 vrk/kk, ylimenevästä osuudesta laskutetaan lyhytaikaishoivan maksun mukaan.

Kehitysvammaisten omaishoitajien vapaapäivät järjestetään kehitysvammaisten hoidon palvelujen avulla. Nämä palvelut ovat lyhytaikais- ja viikonloppupaikkoja. Kunta päättää ensi kädessä ajasta ja paikasta. Sijaishoitaja on toinen vaihtoehto.

Niiden lasten ja nuorten kohdalla, joille omaishoidon vapaata ei voida järjestää sijais-omaishoidon tai muun kaupungin järjestämän palvelun avulla, lomitusta voidaan järjestää viime kädessä sopivan tukihenkilön, tukiperheen tai ostopalveluna hankitun avun turvin. Lomitusta myönnetään yksilöllisen arvion perusteella ja sovitaan perheen kanssa silloin, kun perhe arvioi tämän vaihtoehdon tarkoituksenmukaiseksi. Kuukausittaiset tunnit jaetaan samoin kuin silloin kun vapaa järjestetään kaupungin oman lähihoitajan avulla (kts. yllä).

Kunta päättää viime kädessä siitä, miten omaishoitajan vapaan aikainen hoito järjestetään. Pitämättömiä vapaapäiviä ei korvata rahana.

4. Palveluista perittävät maksut

Kunnan antamista palveluista peritään normaalit asiakasmaksut. Poikkeuksena ovat palvelut omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikana, joista tällä hetkellä veloitetaan korkeintaan **11,40 €** per vuorokausi. Kunta tai suoraan palveluntuottaja voi periä asiakasmaksun (esim. erityishuollon piirissä).

Kun vapaa otetaan useamman vuorokautta lyhyemmän jakson muodossa, peritään enintään omaishoidon vapaasta määritelty asiakasmaksu.

5. Omaishoidon päättäminen

Omaishoidon sopimuksen voimassaoloaika on yhteneväinen omaishoidon myöntämisestä tehdyn päätöksen kanssa. Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos omaishoitaja irtisanoa sopimuksen, se päättyy yhden kuukauden kuluttua irtisanomisesta. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi.

Kun tuen ehdot eivät enää täyty pysyvästi, tukea maksetaan korkeintaan muutoskuukauden loppuun saakka. Sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi.

6. Hakemusmenettely ja päätöksenteko

Omaishoidon tukea haetaan kirjallisella hakemuksella. Hakemuslomakkeen saa kaupungin kotisivulta sekä myös seniorineuvonnan, kotihoidon ja sosiaalitoimiston henkilökunnalta. Hakemukseen liitetään lääkärinlausunto. Hakemus osoitetaan vammaispalveluille, kun hoidettava on alle 65-vuotias ja seniorineuvontaan, kun hoidettava on täyttänyt 65 vuotta. Hakemus omaishoidon tuesta käsitellään kahden kuukauden kuluessa. Tukea ei myönnetä takautuvasti.

Uusi kartoitus on tehtävä, kun omaishoidossa oleva henkilö täyttää 65 vuotta. Samalla on arvioitava, täyttyvätkö omaishoidon tuen ehdot yhä. Uusi hoito- ja palvelusuunnitelma laaditaan, samoin tehdään uusi päätös ja uusi sopimus.

Päätöksen omaishoidon tuen myöntämisestä tekee viranhaltija yksilökohtaista harkintaa soveltaen. Päätös ja valitusohje annetaan tiedoksi hakijalle. Sopimus omaishoidon tuesta laaditaan pääasiassa olemaan voimassa toistaiseksi. Erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena.

Omaishoidon tuki myönnetään hakukuukautta seuraavan kuukauden alusta. Tukea ei myönnetä takautuvasti.

7. Omaishoitajan etuudet

Raaseporin omaishoitajille tarjotaan terveystarkastus kahden vuoden välein. Alle 65-vuotiaiden omaishoitajien tarkastukset tehdään terveyskeskuksessa. Muille terveystarkastukset tehdään seniorineuvonnan toimesta.

Omaishoitajat uivat kaupungin uimahallissa 1 euron kertamaksulla. Omaishoitajille tarjotaan valmennuskursseja (Ovet).